

עיונים בספרות ילדים 5

תשנ"א

נושא עליה וקליטה בספרות ילדים

עיבודים דיסקטים לארבע יצירות

"ככר העצב וככר השמחה" מאת נורית זרחי,
כתבה: אילנה אלקד להמן.

"תפילה" מאת מרים ילן-שטקליס
"עם ילדים בקפריסין" מאת זאב
כתבה: דליח שסין.

"הדודה יוזיפינה נשארתי באסם" מאת נורית זרחי,
כתבה: שרה ציוני.

הצעה לעיבוד דיסקטי בשלוש רמות לסיפור "דודה יוסיפינה נשארתי באסס" / נורית זרחי

כתבה שרה ציוני

הצעה זו מתבססת על ההנחות הבאות:

א. בין תלמידי הכיתה יש שונות רבה, ולכן יש להציע לכל לומד עבודה ברמתו, לפי יכולתו ולפי הזמן הנדרש לו לעבודה. העיבוד שלהלן מציע שלוש רמות, אך גם אלו אינן "סוף פסוק" והמורה יכולה לפרוט את ההצעות לרמות נוספות.

ב. כל ילדי הכיתה יכולים להגיע לרמת מינימום - הווה אומר, הבנה בסיסית של הסיפור: ידיעת העלילה ואיפיוני הדמויות שבו. על בסיס רמת המינימום הזו, יתקדם כל לומד לפי רמתו.

ג. רמת המינימום שאליה יגיע כל לומד, הוא פועל יוצא של הבנת הנקרא. אי לכך מבוססת ההצעה שלהלן על מיומנויות הבנת הנקרא לכתה ה', כפי שנוסחו בחוברת "תכנית בסיס בהבנת הנקרא ובחשבון לביה"ס היסודי", הוצאת ון-ליר, ירושלים, מאי 1989.

ד. מורה העובדת בשלוש רמות בכיתה ערה לזמן הדיפרנציאלי הנדרש לכל לומד. יהיו ילדים שידרש להם זמן רב יותר, ואחרים - יסיימו את המטלות בזמן קצר. אי לכך מוצעות להלן גם פעילויות אקסטנסיוניות והלומד רשאי לבחור את הפעילויות התביבות עליו.

ה. מבנה היחידה המוצעת להלן כולל פעילויות לכל הכתה (פתיחה, סיכום) ופעילויות לעבודה בקבוצות הומוגניות. חשוב ביותר שהמורה תלמד בקבוצה הקטנה, לפחות עשרים דקות. רצוי שהקבוצה הראשונה שאיתה תעבוד המורה, תהיה הקבוצה החלשה. את שאר זמנה תחלק לעבודה עם שתי הקבוצות הנותרות. בתום העבודות הקבוצתיות יש מקום לסיכום כיתתי. כל תלמיד מכל רמה, יוכל להשתתף בסיכום זה, שהרי עבד על טקסט קודם לכן בעבודה הקבוצתית.

ו. הצעה זו בנויה על חומרי הלמידה הבאים:

- מפגשים לכיתה ד', חוברת לתלמיד ומדריך למורה, בעריכת אדיר כהן.
- ארץ חמדה, חוברת לתלמיד, האגף לתוכניות לימודים.
- לקט חמד, על הארץ הטובה, חוברת 2-3, מדריך למורה, האגף לתוכניות לימודים.

פתיחה לכל חכיתה (כ - 20 דקות)

המורה תביא לכיתה חפצים עתיקים אחדים. אלו יכולים להיות חפצים הנזכרים בסיפור, (כגון: מיחם, שעון, מטוטלת, מקל טיולים מגולף, בובת בד לבושה בשמלת מלמלה, מנורת נפט), או שאינם נזכרים בו, אבל הם בעלי "הסטוריה" למורה.

המורה תשוחח עם התלמידים אודות החפץ (או החפצים) כגון:

מה לדעתכם החפץ הזה?

למה הוא משמש או למה שימש?

מהיכן לדעתכם, הובא ארצה?

האם הוא חפץ ישן או חדש, לפי צורתו, מבנהו?

כאן תספר המורה על "גלגולי" החפץ, איך עבר מדור לדור והגיע לידיה. ושוב תשאל:

- מה מרגיש בעל החפץ כלפי החפץ? היש לו בכלל יחס אליו? מה החפץ יכול להזכיר לו?

- מה יענה בעל החפץ למי שיטען, שחפץ זה הנו גרוטאה ואין בו כל חפץ ושימוש?

(המורה "תשחק" טיפוס המזלזל בחפצים ישנים, לועג לרגשנות שמעורר חפץ ישן בבעליו)

השיחה צריכה להוביל לקשר הריגשי שיש לאנשים כלפי חפצים, במיוחד כלפי חפצים משפחתיים שעברו מדור לדור ומזכירים לבעל החפץ את שורשיו. זאת, גם אם בארץ חדשה שאליה הגיע בעל החפץ, חפצים אלה נראים מיושנים ו"גלותיים".

המורה תאמר לכתה: נקרא סיפור של נורית זרחי, ואתם תאמרו לי מה הקשר בין השיחה שלנו על החפצים שהבאתי, לבין הסיפור.

רושמת על הלוח: " דודה יוספינה נשאת באסם" מאת נורית זרחי.

מחלקת לתלמידים את הטקסט.

המורה קוראת את הסיפור.

שיחה התרשמותית: מה אהבתם בסיפור? מה לא אהבתם?

איזה דמות חביבה עליכם? איזה דמות מרגיזה אתכם? למה? נמקו תחושותיכם.

עתה תעבור הכתה לעבודה בקבוצות.

הקבוצות הבינוניות והגבוהות תעבדנה על דפי העבודה, לבדן (או בעזרת סייעת, אם יש כזו בכתה). המורה תעבוד עם הקבוצה החלשה.

מסרות לקבוצה החלשה

- א. התלמיד יבחר תשובה נכונה (מתוך שלוש תשובות נתונות) לגבי האירועים העיקרים שבעלילה.
- ב. התלמיד יסיק מה הן תכונותיה העיקריות של יוסיפינה.
- ג. התלמיד יבחר ברעיון המרכזי בסיפור (מתוך שלושה רעיונות נתונים): הנקלט התורם לחברה הקולטת, מתקבל על ידה, גם אם הוא שונה ממרבית חבריה.

עבודה לקבוצה החלשה

המורה יושבת עם הקבוצה החלשה, מיד בתום הפתיחה, ומבררת קודם כל, את מידת הבנת הסיפור. השאלות, בשלב זה, אינפורמטיביות. לעיתים מכוונת המורה למראה מקום מסוים ולקריאת קטע, ועל בסיס הקריאה שואלת שאלות, ולעיתים - שואלת שאלה והלומדים יוכיחו תשובותיהם מן הכתוב.

- מה שם הסיפור שקראנו?
- מי זו יוסיפינה?
- עם מי היא באה לכפר?
- מה הביאה איתה?
- למה לא השתכנה בדירת עולים רגילה?
- היכן גרה בכפר?
- מדוע ערכה עמליה "מבחן" לחברותיה?
- מי זכתה ב"מבחן" ומדוע?
- מה קרה בליל השטפון?
- איך הגיבו אנשי הכפר?

המורה תאמר: - עכשיו נראה אם נוכל לסדר את האירועים לפי סדרם. נותנת לכל לומד בקבוצה רצועה ועליה רשום אירוע אחד. כל ילד מניח את הרצועה שלו גלויה לעיני האחרים, וקורא את הכתוב בה. המורה מבקשת לסדר את האירועים, לפי סדרם, במרכז השולחן. כל אחד מניח את האירוע "שלו" במקום הנכון. גם המורה משתתפת ב"משחק" ומניחה את האירוע הראשון. תוך כדי הנחת הרצועות שואלת המורה להסבר מילים קשות, להנמקות, ומרחיבה מעט את המידע שברצועה.

הרצועות:	יוסיפינה ועמליה משתכנות באסם, בגלל החפצים הרבים שהביאו
	עמליה עורכת "מבחן" לחברותיה
	ועד הכפר דורש מיוסיפינה לפנות את האסם
	יוסיפינה מסרבת לפנות את האסם ולזרוק משוהו מחפציה
	שטפון ב"שעועיית", החשמל ניתק
	יוסיפינה, עמליה, נחמה ולוסיטיג אופים לחמים בתנור הברזל.
	אנשי הכפר מודים ליוסיפינה על הלחמים שאפתה ומאפשרים לה להשאר לגור באסם

המורה מסכמת:

עכשיו, כשאנו יודעים מהי העלילה, מה קרה בדיוק לפי רצף האירועים, ננסה ללמוד מעט על הדמויות.

- מי הדמויות בסיפור?

- אני אומר פרטים מן הסיפור על דמות מסוימת, או על דמויות, ואתם תאמרו לי מי הדמות.

א. הבאתי איתי מחוץ לארץ מיחם ענק, שעון ישן, אוסף בולים ישן, בדים מיוחדים, צנצנות וכדי חרס ועוד הרבה חפצים ישנים.

ב. אני האחיינית של יוסיפינה, אני בת תשע.

ג. אני לא זרקתי מעולם חפץ כלשהו שהיה שייך למישהו במשפחתי.

ד. ערכתי מבחן לילדי כיתתי: הילדה שתבחר בבובה הישנה תהיה חברתי.

ה. קראו לי "רוזנת האורווה".

ו. דרשנו מיוסיפינה לפנות את האסס, ולזרוק את חפציה הישנים והמיותרים, ולעבור לדירה רגילה.

ז. לא הכנתי את מלאי הלחם הדרוש, כי הייתי חולה.

ח. אפיתי לחמים בתבניות מיוחדות, בתנור הברזל הישן, בליל הגשם והשטפון.

ט. בשטפון, כשכבה החשמל, לא יכולתי לאפות בתנור החשמלי.

י. הבאתי ליוסיפינה זר עצום של כלניות כחולות.

יא. אמרנו ליוסיפינה שזה היה מעשה יפה של עזרה הדדית.

תוך כדי "גילוי" הדמות, שואלת המורה, לפי מה ידעתם, ומרחיבה מעט את השיחה על הדמויות. והמורה שואלת עכשיו: מה בעצם אפשר ללמוד מן הסיפור? כאן תהיה שיחה חפשית בין ילדי הקבוצה, כאשר המורה מנחה את השיחה להתיחסות הדדית לדברי הלומדים.

עכשיו יקבלו הלומדים את דף העבודה המיועד לרמתם. המורה תנחה את העיון הראשוני בדף: לפי הוראת המורה יקראו את ההוראות בדף והמורה תברר אם הבינו מה עליהם לעשות. את הביצוע יבצעו בעצמם, כשהמורה תעבור לעבודה עם קבוצה אחרת. בתום עבודתם בדף הם מגישים אותו למורה לבדיקה.

השיחה והפעילות עם המורה תקח כ- 20 דקות. מילוי דף העבודה - כ- 10 דקות.

דף עבודה לקבוצה החלשה

1. סמן במעגל את התשובה הנכונה:

א. היישוב "שעועית", בו מתרחש הסיפור, הוא

1. עיר גדולה

2. כפר חקלאי

3. שכונה בתל - אביב

- ב. יוסיפינה מתעקשת לשמור על חפציה הישנים.
1. כדי להרגיז את אנשי הכפר.
  2. כי הם של בני משפחתה והיא קשורה אליהם מאד.
  3. כי היא אוהבת דברים משונים.
- ג. עמליה פחדה
1. שלא תמצא אף חברה אחת שתוכל להזמין הביתה.
  2. שיגרשו אותם מן הכפר.
  3. שהחפצים הישנים יגנבו מן הבית.
- ד. אנשי הכפר דרשו מיוסיפינה להפטר מכל חפציה המשונים ולעבור לדירה רגילה כי
1. היו זקוקים לאסם כדי לשכן בו שני סוסים שקבלו.
  2. רצו להרגיז את יוסיפינה.
  3. נחמה היתה חברה של עמליה.
- ה. בשטפון הגדול אפתה יוסיפינה את הלחמים
1. בתנור חשמלי גדול שהיה באסם
  2. במקרר חשמלי ישן שהיה באסם
  3. בתנור הברזל הגדול של סבתא.
- ו. אנשי הכפר הודו ליוסיפינה כך:
    1. הביאו לה זר פרחים ענק
    2. הרשו לה להשאיר לגור באסם
    3. נתנו לה דירה גדולה בכפר.
2. מחק את השגיאה
אפשר לאמר על יוסיפינה שהיא:
מוותרת בקלות, עקשנית, אינה מתחשבת במה שאומרים עליה, שונה בהתנהגותה ובמראה, שונאת חפצים ישנים, קשורה לחפצים ישנים של בני משפחתה, מגישה עזרה בעת הצורך.
3. סמן במעגל את התשובה הנראית לך ביותר
- אפשר ללמוד מן הסיפור כי
1. מי שעוזר לאחרים בשעת צרה, מתקבל בחביבות על ידי החברה, גם אם הוא שונה.
  2. מי שאוסף חפצים ישנים, מתקבל בחביבות בחברה, גם אם הוא מארץ אחרת.
  3. מי שאופה לחמים בתבניות מיוחדות, מצליח בחיים.

מטרות לקבוצה החזקה

1. התלמיד יסיק כי הסיפור מתרחש בכפר חקלאי קטן בארץ, בתקופת העליה הגדולה וכי אנשי הכפר התנתקו מעברם ועוסקים בהווה.
  2. התלמיד יסיק כי שיאו של הסיפור הוא השטפון ואפית הלחמים.
  3. התלמיד יאפיין את יוסיפינה על סמך איסוף תפציה, ועל סמך דיבוריה ומעשיה, כדמות עקשנית, תמהונית, קשורה מאד לעבר, ואגוצנטרית. אך גם טובת לב, בעלת יוזמה ונכונה לעזור בשעת משבר.
  4. התלמיד יאפיין את עמליה כדמות מתווכחת ותנונה בדילמה.
  5. התלמיד יציין את המסרים העולים מן הסיפור: (1) יש לתת כבוד לכל אדם, גם אם הוא שונה, במיוחד במצבים של קליטת עליה. (2) כיבוד העבר הוא בסיס להתמודדות עם קשיים בהווה. (3) נכונות הנקלט לפעול למען החברה החדשה, גורם לחברה הקולטת לקבלו, גם אם הוא שונה.
- הקבוצה החזקה תעבוד על דפי העבודה לבדה, ללא עזרת מורה. תלמיד מקבוצה זו, שסיים עבודתו יכול לבחור פעילויות אקסטנסיביות. המורה תתפנה במהלך היחידה, לאחר שעבדה עם הקבוצה החלשה, לשבת גם עם הקבוצה החזקה, כ-20 דקות. בזמן זה תברר עם התלמידים אם היו להם קשיים בביצוע דף העבודה. אם כן-תסביר ותעזור. תאזין לתשובות אחדות למטלות שבצעו התלמידים, ותעורר שיחה בקבוצה אודות התשובות שנשמעו. תקח לבדיקה את כל עבודות התלמידים ותתן עליהם משוב. בדפי העבודה משימות רבות. המורה תשקול ותחליט אם לתת את כולן או את חלקן בלבד.

דף עבודה לקבוצה החזקה

אם אתה מתקשה בביצוע מטלה מסוימת - התייעץ עם חבריך או השאר את המטלה ללא תשובה, לבירור עם המורה.

א. הרקע

1. קרא את ההסבר למושג "רקע", בחוברת "מפגשים לכתה ה'", בסוף החוברת.
2. אסוף פרטים מן הסיפור על המקום, הזמן והאנשים בסיפור:
מחס את המיותר והשלם
הסיפור מתרחש ביישוב עירוני/כפרי. אפשר לדעת כי "שעועית" הוא יישוב חקלאי קטן לפי.....
אפשר לשער כי הסיפור מתרחש בתקופה של עליה/חוסר עליה לפי.....

האנשים החיים בכפר רואים חשיבות לעתיד/להווה/לעבר בניגוד ליוסיפינה המחשיבה מאד את ה.....אנשים
 אלה דורשים מהדודה יוסיפינה להתאים עצמה למציאות של ההווה ולמסגרת חיי הכפר בארץ, לפי דרישתם ממנה לשמור/להפטר מכל חפציה הרבים ולעבור לגור ב.....כמו כל העולים החדשים תושבי הכפר.
 3 שער מדוע נקרא הכפר "שעועית" ? רשום השערתך.

ב. רצף האירועים (העלילה)

4. קרא את ההסבר למושג "עלילה" בחוברת "מפגשים לכתה ה'", בסוף החוברת.

5. לפניך אירועים שונים המתוארים בסיפור. מספר אותם לפי סדרם.

יוסיפינה, נחמה, עמליה ולוסיטיג אופים לחמים בתנור הברזל.

יוסיפינה מסרבת לפנות את האסם.

שטפון ב"שעועית", החשמל ניתק.

יוסיפינה ועמליה משתכנות באסם, כדי לאחסן בו את חפציהן הרבים.

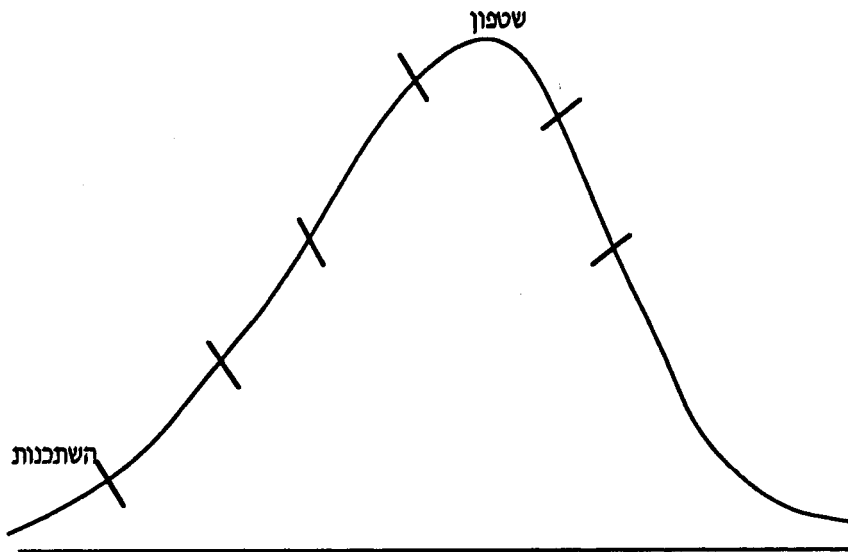
עמליה עורכת "מבחן" לחברותיה.

ועד הכפר דורש מיוסיפינה לפנות את האסם.

אנשי הכפר מודים ליוסיפינה על הלחמים ומאפשרים לה להשאר לגור באסם.

6. אפשר לשרטט את מהלך רצף האירועים בסיפור בצורה זו:

- א. שבץ את המילים הבאות על קטעי הגרף:
השתכנות/קבלה וחברות/סרוב/שטפון/דרישה לפינוי/מבחן/אפיה.
ב. מדוע, לדעתך, משורטט הגרף בצורה זו? ענה לשאלה.

ג. הדמויות

הדמות הראשית - יוסיפינה

7. לפניך רשימת חפצים חלקית שהביאה אותה הדודה יוסיפינה מארץ הולדתה. עיין היטב בסיפור ובצע את המשימות הבאות:
א. הוסף לרשימת החפצים הרשומה כאן, חפצים נוספים שהביאה יוסיפינה.

ב. סמן בקו את המילים המצביעות על כך שחפצים אלה יצאו מכלל שמוש, או שהם עתיקים.

דוגמה: כדי חרס ששימשו לפני שנים רבות לכיבוש מלפפונים.

- הבולים שהסירה הדודה מעל כל המכתבים שקבלה מעולם.
- שעות מטוטלת שספרותיו דהו.
- כינור נטול מיתרים.
- תנור הברזל הגדול של סבתא.

---

8. ענה לשאלות הבאות:

א. מה אפשר ללמוד על יוסיפינה לפי רשימת החפצים שהביאה איתה?

ב. מה אפשר ללמוד מן החפצים על המנהגים ועל אורח החיים במקום הולדתה?

ג. מדוע, לדעתך, מסרבת יוסיפינה להפרד מחפציה הישנים?

ד. השלם:

תאור דמותה של יוסיפינה ותאור חפציה הרבים מעוררים בי _____

---

9. נבדוק מה אנחנו למדים על יוסיפינה מתוך דבריה ומתוך מעשיה.

א. כתוב תכונות אופי שניתן להסיקן מתוך דבריה:

1. "מה יגידו בכפר?" שאלה עמליה.

"למי זה אכפת?" ענתה יוסיפינה.

התכונה: _____

2. "להפטר מכל מה שבא לי מידי בני משפחתי היקרים? לעולם לא

אעלה כזאת על דעתי, אפילו נאלץ לעזוב בשל כך את הכפר!"

התכונה: _____

ב. כתוב תכונות אופי שניתן להסיקן מתוך מעשיה:

1. איסוף חפצים משפחתיים ישנים ושמירה עליהם

התכונה: _____

2. בחירתה לגור באסם

התכונה: _____

3. שתילת צמחים מוזרים בגינתה

התכונה: _____

4. אפיית הלחמים בשעת חרום

התכונה: _____

10. בדודה יוסיפינה חל שינוי במהלך הסיפור. מה השינוי ומתי הוא חל?

---

11. גם ביחסם של אנשי הכפר כלפי יוסיפינה חל שינוי. מהו ומתי חל?

---

12. האם גם אתה, כקורא, שנית יחסך אל יוסיפינה? ספר על כך.

---

13. צייר את הדודה יוסיפינה. חשוב איך נראתה, מה לבשה, מה החזיקה

בידיה וכ'.

דמות משנית: עמליה

14. השלם: לעמליה, אחייניתה של יוסיפינה, יש בעיה: מצד אחד היא מכבדת את הדודה יוסיפינה וקשורה אליה ואל עולמה ומצד שני _____
-
15. השלם: עמליה עורכת "מבחן" לחברותיה, על מנת לדעת את מי תוכל להזמין לביתה, מבלי שתהא לצחוק. דבר זה מלמד על עמליה _____
-
16. אפשר לאמר שתפקידה של עמליה בעימות שבין יוסיפינה לבין אנשי הכפר, הוא תפקיד של (בחר במלה הנכונה מהמילים הבאות: צופה מהצד, מתווכת, מחרחרת ריב) _____
-
17. עמליה אינה מתוארת חיצונית. שער מדוע.
-
18. עמליה היא דמות משנית בסיפור. יש עוד דמויות משניות בסיפור. מי הן הדמויות המשניות הנוספות?
-

ד. רעיון מרכזי ומסר

19. לפניך הגדים אחדים. מתח קו מתחת להגדים המביעים, לדעתך, את המסר שבסיפור (או את הרעיון המרכזי שבו):
- סמרטוטים וגרוטאות עשויים לבוא לידי שימוש ביום מן הימים.
  - מי שמכבד את עברו ושורשיו ואינו עוקר אותם, לא ימצא עצמו בחוסר אוניס בשעת משבר.
  - תרומת הנקלט החדש לחברה החדשה, הקולטת, גורמת לחברה הקולטת לקבלו ולכבדו, אפילו הוא שונה.
  - יש לכבד כל אדם באשר הוא אדם, גם אם הוא שונה במראהו ובהתנהגותו.
  - קליטת עולים היא תהליך קצר וקל, גם לקולטים גם לנקלטים.

מטרות לקבוצה הבינונית

- התלמיד יסיק כי הסיפור מתרחש בכפר חקלאי קטן בארץ, בתקופת העליה הגדולה.
- התלמיד יסדר את האירועים בסיפור לפי סדרם.
- התלמיד יאפיין את יוסיפינה על סמך חפציה, דיבוריה ומעשיה, כדמות עקשנית, תמהונית, קשורה מאד לעברה ואגוצנטרית. אך גם טובת-לב, בעלת יוזמה ונכונה לעזור לזולת בשעת משבר.

4. יבחר משפט המביע את המסר של הסיפור (מתוך ארבעה משפטים נתונים):
 יש לכבד את העולים החדשים ולהיות סובלניים כלפיהם, והעולים החדשים צריכים להשתדל לתרום לתברה הקולטת.
 הקבוצה הבינונית תעבוד על דף העבודה לבדה. המורה תפנה לה כ-20 דקות במהלך היחידה לשבת עם קבוצה זו, לפתור בעיות שהתגלו במהלך עבודתם העצמית ולפתח שיחה על תשובות נבחרות שנתנו בדפי העבודה. תקח את כל העבודות לבדיקה ותתן משוב. תלמיד שסיים עבודתו יכול לבחור פעילויות אקסטנסיביות.

דף עבודה לקבוצה הבינונית

אם אתה מתקשה בביצוע משימה מסוימת, התייעץ עם חבריך לקבוצה או השאר את המשימה לברור עם המורה.

א. הרקע

נאסוף פרטים על האנשים בסיפור, על המקום ועל הזמן.

1. השלם את המילים החסרות, בעזרת מחסן המילים:

"שעועית" הוא _____ . הסיפור מתרחש
 בתקופה של _____ . בכפר גרים _____
 _____ . אנשי הכפר גרים ב _____ ורק
 יוסיפינה גרה ב _____ כי יש לה כל כך הרבה
 _____ , שאין להם מקום בדירה
 רגילה.

מחסן עליה/דירות/יישוב חקלאי/עולים חדשים/אסם/חפצים ישנים.

ב. רצף האירועים (העלילה)

2. לפניך אירועים שונים המתוארים בסיפור. מספר אותם לפי סדרם:

יוסיפינה, עמליה, נחמה ולוסטיג אופים לחמים בתנור הברזל.

יוסיפינה מסרבת לפנות את האסם.

שטפון בשעועית. החשמל ניתק.

יוסיפינה ועמליה משתכנות באסם, כדי לאחסן בו את חפציהן הרבים.

ועד הכפר דורש מיוסיפינה לפנות את האסם.

אנשי הכפר מודים ליוסיפינה על הלחמים ומאפשרים לה להשאר לגור באסם.

ג. הדמויות

3. רשום 7-8 חפצים ישנים שהביאה איתה הדרודה יוסיפינה מארץ הולדתה.

---

4. ענה לשאלות:

א. מה אפשר ללמוד על יוסיפינה לפי רשימת החפצים שהביאה איתה?

---

5. מה אפשר ללמוד מן החפצים על המנהגים ועל אורח החיים במקום הולדתה?

---

6. מדוע, לדעתך, מסרבת יוסיפינה להפרד מחפציה הישנים?

---

7. השלם: תיאור דמותה של יוסיפינה ותיאור חפציה מעורר בי _____

---

8. נבדוק מה אנחנו למדים על יוסיפינה מתוך דבריה ומתוך מעשיה.

א. רשום תכונות אופי שניתן להסיקן מתוך דבריה:

1. "מה יגידו בכפר?" שאלה עמליה.

"למי זה אכפת?" ענתה יוסיפינה

התכונה: _____

2. "להפטר מכל מה שבא לי מידי בני משפחתי היקרים! לעולם לא

אעלה כזאת על דעתי, אפילו נאלץ לעזוב בשל כך את הכפר"

התכונה: _____

ב. תאר תכונות אופי שניתן להסיקן מתוך מעשיה:

1. איסוף חפצים משפחתיים ישנים ושמירה עליהם

התכונה: _____

2. בחירתה לגור באסם

התכונה: _____

3. שתילת צמחים מוזרים בגינתה

התכונה: _____

4. אפיית הלחמים בשעת חרום

התכונה: _____

9. בהתנהגותה של יוסיפינה חל שינוי במהלך הסיפור. מה השינוי ומתי הוא חל?

---

10. גם ביחסם של אנשי הכפר כלפי יוסיפינה חל שינוי. מהו ומתי הוא חל?

---

11. האם גם יחסך שלך כלפי יוסיפינה השתנה במהלך עבודתך על הסיפור? ספר על כך.

---

12. צינר את הדודה יוסיפינה. חשוב איך נראתה, מה לבשה, מה החזיקה בידיה וכ'.

13. עמליה, לוסיטיג ונחמה הן דמויות משניות בסיפור. בחן דמות אחת מהן וכתוב עליה מה שידוע לך מן הסיפור ומה שאתה יכול להסיק אודותיה.

ד. רעיון מרכזי ומסר

לפניך הגדים אחדים. מתן קו מתחת להגדים המביעים, לדעתך, את המסר שבסיפור (או את הרעיון המרכזי שבו):

1. סמרטוטים וגרוטאות עשויים לבוא לידי שמוש ביום מן הימים.
2. יש לכבד עולים חדשים ולהיות סובלניים כלפיהם.
3. עולים חדשים צריכים להשתדל לתרום לחברה הקולטת.
4. עולים חדשים צריכים לדעת לאפות לחמים.
5. כדאי לגור באסם.

פעילויות אקסטנסיביות

את הפעילויות המוצעות להלן כדאי לכתוב על כרטיסיות נאות ולאפשר ללומדים לפעול בהם בזמנם החופשי. עיצובן החיצוני של הכרטיסיות צריך להיות אסתטי ומגרה לעבודה.

א. תעודת זהות ליוסיפינה

בתעודת הזהות שלפניך אתה מתבקש לכתוב פרטים שונים הידועים לך על יוסיפינה ופרטים שונים שאתה משער לגביה. את הפרטים הידועים לך מתוך הסיפור רשום בצבע כחול. את הפרטים שאתה משער רשום בצבע אדום.
תוכל לבצע פעילות זו עם חבר. שוחחו ביניכם על כל פרט שאתם ממלאים בתעודה וחתמו את שמותיכם בסוף התעודה.

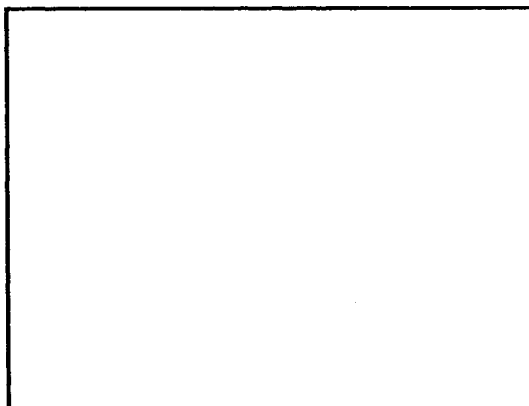
מדינת ישראל

תעודת זהות

מספר: _____

משרד הפנים, חיפה, 1960

תמונת נושא התעודה

חתימה: _____

שם פרטי: _____
שם משפחה: _____
שם האב: _____
שם האם: _____
ארץ לידה _____
שנת לידה: _____
שנת עליה: _____
צבע עיניים: _____
צבע שיער _____
גובה: _____
משקל: _____
מצב משפחתי: _____
שם משפחה לפני הנישואין: _____
ידיעת שפות: _____
דיבור: _____
כתיבה: _____
קריאה: _____

בני משפחה התלויים בה: קשר ושם

_____ כתובת: _____

פרטים מזהים מיוחדים: _____

_____
_____
_____

תכונות אופי:

תחביבים:

אירועים בחייה:

תוספות:

ב. שם הסיפור ופירושו

לפניך שלוש אפשרויות לפירוש שם הסיפור (במיוחד לפירושה של המלה "נשארתי" אשר בשם הסיפור).
איזה פירוש (או פירושים) נראה לך ביותר ומדוע? רשום את תשובתך במחברתך.

זודה יוסיפינה נשארתי באסם

א. יוסיפינה נשארתי לגור באסם בברכתם ובתמיכתם של אנשי הכפר לאחר שהצילה את הכפר בשעת השטפון.	ב. בגלל קשיחותה נשארתי הזודה באסם, נשארתי מבודדת ומנותקת יוצאת דופן ובלתי מקובלת על אנשי הכפר.	ג. הזודה נשארתי בדעתה ובהתנהגותה גם כאשר כל בני הכפר נגדה: היא אינה מוכנה לוותר אף לא על חפץ אחד ולא מוכנה לעבור לדירה.
--	--	---

כדאי ליצור מכל כרטיסיה 5 - 6 עותקים, כדי שיהיו מספיק כרטיסיות למספר גדול של ילדים שירצו לעבוד בפעילויות האקסטנסיביות. את התשובות נותן התלמיד במחברתו (בניגוד לדפי העבודה בהם הוא עונה) והכרטיסיה נשארת בכיתה. יש לדאוג למספר "תעודות זהות" למילוי כמספר ילדי הכיתה, כדי שכולם יוכלו למלאן.

ג. המורה יכולה להכין כרטיסיות "מי אני" לדמויות בסיפור, לפי המוצע בחוברת לתלמיד ב"מפגשים" לכתה ד'.

סיכום היחידה

בסיכום לימוד היחידה אפשר לטפל במרכיבים אחדים:
אפשר להשוות "תעודות זהות", למשל. אפשר לקרוא את הסיפורים הקצרים שבכרטיסיות "מי אני" ולהשוות זיהוי הדמויות והמענה לשאלות. אפשר לחזור לשאלה הפותחת, מה הקשר בין השיחה אודות החפצים שהביאה המורה לבין הסיפור שקראנו, ואפשר, כמובן, "להניע" את השיחה לבעיות קליטה, לקשיי העולים הנקלטים, במיוחד לקושי להתנתק מתרבות ומדרך חיים אליהם רגיל העולה.

נראה לי כי חשוב ביותר לתת, בשיחת הסיכום, ביטוי לתחושות הלומדים כלפי הדמויות והעלילה שבסיפור. ילדים רבים משנים את יחסם אל יוסיפינה תוך כדי העבודה על דמותה. מיחס של זלזול וסלידה הם עוברים ליחס של הערכה וכבוד. לכן יש מקום לשוחח בשיחת הסיכום על רגשות הלומדים כלפי הדמויות בסיפור במהלכה של היחידה.

הסיכום, כמו הפתיחה, צריך להיות קצר - כ-20 דקות. עיקרה של העבודה הוא העבודה בקבוצות, במיוחד בקטע שהמורה עובדת עם הקבוצה.